

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمات طراحی معماری

(مفاهیم - اصول - فرآیند)

تألیف:

محیا قوچانی

مدرس دانشگاه

محمد تاجی

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود

سرشناسه	: قوچانی، محیا، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: مقدمات طراحی معماری (مفاهیم - اصول - فرآیند)/ تألیف محیا قوچانی، محمد تاجی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات مثبت، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۴۰۱ ص.: مصور.
شابک	: 978-600-8108-43-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۷۱ - ۳۹۰.
موضوع	: معماری -- طراحی
موضوع	: Architectural design
موضوع	: معماری -- طراحی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: Architectural design -- Study and teaching (Higher)
شناسه ورود	: تاجی، محمد، ۱۳۵۸ -
رده بندی کده	: NAT۷۵۰
رده بندی دیوبه	: ۷۳۰/۲۸۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۱۵۷۶۷

عنوان کتاب ..... مقدمات طراحی معماری (مفاهیم - اصول - فرآیند)
نویسندگان ..... محیا قوچانی - محمد تاجی
ناشر ..... انتشارات مثبت
سال نشر ۱۳۹۸
چاپ ..... چاپ تنها
تیراژ ..... ۱۰۰ جلد
قیمت ..... ۲۱۰۰۰ تومان
شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۰۸-۴۱-۶

نوبت چاپ ۱

تمامی حقوق این اثر برای انتشارات مثبت محفوظ است

انتشارات مثبت

فهرست

۱	بخش اول: تصمیم‌گیری هوشمندانه در معماری
۳	فصل اول: سبک‌های تصمیم‌گیری در طراحی
۵	۱. مقدمه
۸	۲. سبک‌های تصمیم‌گیری
۱۲	۳. برنامه‌دهی در معماری
۲۱	فصل دوم: تفکر طراحی
۲۳	۱. مقدمه
۲۶	۲. تحولات فکری
۲۷	۳. حالت‌های فکر کردن
۲۸	۴. روش‌شناسی در طراحی
۳۱	۵. الگوی تفکر تعاملی در طراحی
۳۴	۶. اتاق فکر طراحی
۴۳	فصل سوم: آینده‌پژوهی در معماری
۴۵	۱. مقدمه
۴۷	۲. نقش پژوهش در طراحی معماری
۵۲	۳. ارتباط بین طراحی و پژوهش
۵۷	فصل چهارم: نقش آموزش در تعالی معمار
۵۹	۱. مقدمه

۶۰	۲. تسهیل رشد توانایی طراحی معماری طراحان مبتدی
۶۵	۳. از آموزش معماری تا پرورش معمار
۶۷	۴. مقایسه آموزش سنتی و آموزش مدرن
۷۱	۵. تعامل استاد و شاگرد در فرآیند آموزش معماری
۷۳	۶. وظیفه مدرسه معماری در فقدان معماری

بخش دوم: شناخت

۸۳	فصل پنجم: عناصر بصری در معماری
۸۵	۱. مقدمه
۸۹	۲. نقطه
۹۲	۳. خط
۹۴	۴. سطح
۹۹	۵. حجم
۱۰۵	فصل ششم: مکان، فرم و فضا
۱۰۷	۱. مقدمه
۱۰۹	۲. مکان
۱۱۱	۳. فرم
۱۱۷	۴. فضا

فصل هفتم: اصول و قواعد

۱۳۷	۱. مقدمه
۱۳۸	۲. ترکیب‌بندی
۱۴۰	۳. تناسب
۱۴۲	۴. تعادل

۱۴۵	۵. حرکت
۱۴۷	۶. کنتراست
۱۴۹	۷. تداوم فضایی
۱۵۵	فصل هشتم: زیبایی‌شناسی در معماری
۱۵۷	۱. مقدمه
۱۵۸	۲. زیبایی
۱۶۳	۳. تغییرات مفهوم زیبایی در طول زمان
۱۶۶	۴. دوام و مقدار زیبایی
۱۶۹	۵. زیبایی‌شناسی
۱۷۱	۶. حس زیبایی‌شناسی در انسان
۱۷۷	۷. عوامل مؤثر بر درک زیبایی‌شناختی
۱۸۱	بخش سوم: برنامه‌ریزی و تعریف ضروریات عملکردی
۱۸۳	فصل نهم: سیرکولاسیون در معماری
۱۸۵	۱. مقدمه
۱۸۷	۲. ریشه‌های نظری حرکت
۱۸۹	۳. رابطه ادراک و حرکت در معماری
۱۹۲	۴. انواع حرکت
۱۹۴	۵. عوامل حرکت
۱۹۹	۶. طریقه رسیدن به بنا
۲۰۰	۷. ورود به بنا
۲۰۱	۸. شکل مسیر سیرکولاسیون
۲۰۲	۹. روابط میان مسیر - فضا

۲۰۳	۱۰. فرم فضای سیرکولاسیون
۲۰۷	فصل دهم: دیاگرام در معماری
۲۰۹	۱. مقدمه
۲۱۰	۲. دیاگرام‌های خوانا، نشانه‌هایی نظام‌یافته
۲۱۶	۳. دسته‌بندی دیاگرام
۲۱۹	۴. حیطه‌بندی
۲۳۱	۵. دیدگاه‌های دیاگرام
۲۳۵	فصل یازدهم: هماهنگی طرح با بستر
۲۳۷	۱. مقدمه
۲۳۸	۲. مشخصات بستر طرح
۲۵۰	۳. معماری واکنش‌گرا با بستر
۲۶۰	۴. معماری بومی
۲۶۷	فصل دوازدهم: معماری همساز با اقلیم
۲۶۹	۱. مقدمه
۲۷۰	۲. تأثیر اقلیم در معماری
۲۷۲	۳. ضوابط طراحی اقلیمی
۲۹۱	۴. توسعه پایدار
۲۹۵	بخش چهارم: طراحی
۲۹۷	فصل سیزدهم: خلاقیت در معماری
۲۹۹	۱. مقدمه
۳۰۰	۲. تعریف و ابعاد خلاقیت
۳۰۴	۳. بازشناسی خلاقیت در وجود انسان

۳۱۱	۴. تکنیک‌های خلاقیت
۳۱۶	۵. خلاقیت در معماری
۳۲۲	۶. آفرینشگری
۳۲۹	فصل چهاردهم: ایده و کانسپت
۳۳۱	۱. مقدمه
۳۳۲	۲. ایده
۳۳۴	۳. کانسپت
۳۳۸	۴. کانسپت به عنوان تولید ایده
۳۴۴	۵. معماری مفهومی
۳۵۱	فصل پانزدهم: نقد و ارزیابی
۳۵۳	۱. مقدمه
۳۵۴	۲. واژه‌شناسی واکاوی
۳۵۵	۳. واژه‌شناسی نقد
۳۵۶	۴. الگوی مورد نظر برای نقد آثار معماری
۳۵۹	۵. عرصه‌های نقد معماری
۳۶۱	۶. معیارهای نقد معماری
۳۶۲	۷. تحلیل در معماری
۳۶۹	منابع

پیشگفتار

تصمیم‌گیری هوشمندانه در معماری، فرآیندی است که در طی آن، اتخاذ بهترین تصمیمات ممکن در جهت دستیابی به طراحی بنا، ممکن می‌شود. مهندسی تصمیم‌گیری، شرح منظم مسئله معماری و تأکیدی است بر ضروریات پروژه به گونه‌ای که در خلق و ایجاد راه‌حل مسئولانه‌ای برای طراحی ساختمان، موجب ارتقاء آن شود. هنگامی که پروژه جزئیات زیادی دارد و یا پارامترها در تضاد با یکدیگر هستند، استفاده از این روند لازم می‌شود. تصمیم‌گیری هوشمندانه، شرح مسئله طراحی و مرحله برنامه‌ریزی از فرآیند طراحی است و به طرز معرّی به عنوان خدمات پیش از طراحی معرفی می‌شود. شناخت شبکه‌های تصمیم‌گیری طراح می‌تواند مسئله طراحی را روشن و کیفیت مورد انتظار راه‌حل طراحی را تعیین کند و در موارد و عادات طراحی به عنوان واحدهای تحلیلی، این امکان را به طراح می‌دهد که اولویت‌های خود را با سایرین و با استفاده از آنها، تناقضات پیش‌آمده را رفع کند.

آشنا نمودن دانشجویان با مفروضات تصمیم‌گیری در طراحی معماری و ارتقای قابلیت‌های خلاقانه آن‌ها در سال‌های نخستین آموزش از روش‌های مختلف امکان‌پذیر است و دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی گوناگون، هر یک به گونه‌ای خاص به آن پرداخته‌اند. ولی مورد مشترک بین تمامی آن‌ها، کشف خلاقیت، تدبیر، سبیه‌سازی است. یک طراح و مهندس معمار، سعی می‌کند با جمع‌آوری اطلاعات، آگاهی خود را در خصوص سؤالات طرح شده بالا ببرد. او به تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌پردازد. با سنجش و وزن‌دهی می‌تواند به نتیجه‌گیری و تصمیم‌گیری صحیح دست یابد. البته تجربیات قبلی او در این زمینه، تأثیر قابل توجهی در روند و نتیجه کار او دارند. در نهایت طرح ذهنی با ابتکار و نوآوری طراح با توجه به استدلال‌های ذهنی او و تجربیات گذشته‌اش شکل می‌گیرد. طرح ذهنی با ثبت شدن روی کاغذ، ظهور می‌یابد. در واقع معماری در طی فرآیند مهندسی تصمیم‌گیری، با فعال‌سازی را انجام می‌دهد: شناخت، برنامه‌ریزی و تعریف ضروریات عملکردی، طراحی.

بنابر آنچه گفته شد، کتاب حاضر از چهار بخش "تصمیم‌گیری هوشمندانه در معماری"، "شناخت"، "برنامه‌ریزی و تعریف ضروریات عملکردی"، "طراحی" تشکیل شده است. در بخش اول که شامل چهار فصل می‌باشد، اهمیت و نقش تصمیم‌گیری در تفکر، آموزش و آینده‌پژوهی معماری بیان شده است. بخش دوم به تربیت و تقویت نگاه جستجوگر و معنی‌یاب در جهت مشاهده و درک محیط و انتقال ساده و بی‌تکلف مشاهدات و دریافت‌های محیطی، در چهار فصل پرداخته است. بنابراین مطالب ارائه شده در این بخش برای

دانشجویانی که درس "درک و بیان محیط" را اخذ کرده‌اند، بسیار مفید می‌باشد. از آنجا که موضوعات مورد بحث در طراحی معماری، هم عرصه‌های مادی و فیزیکی و هم عرصه‌های مفهومی و ارزشی را شامل می‌گردد و با عنایت به اینکه درک عرصه‌های مادی، مقدم و آسان‌تر و درک عرصه‌های مفهومی پیچیده‌تر و مکمل عرصه‌های مادی است، بخش سوم که دارای چهار فصل می‌باشد به عرصه مادی معماری اشاره دارد. مطالب ارائه شده در این بخش، مناسب برای دانشجویانی است که درس "مقدمات طراحی معماری ۱" را اخذ کرده‌اند. در بخش چهارم، گستره معنایی و مفهومی معماری در سه فصل بیان شده است که برای دانشجویانی که درس "مقدمات طراحی معماری ۲" را اخذ کرده‌اند، مناسب می‌باشد.

مخبرین کتاب شایسته می‌دانند از تمامی دانشجویان عزیزی که طی سالیان اخیر با ارائه نظرات خوب به بهبود کتاب حاضر یاری رسانده‌اند و ذکر اسامی تمامی آن‌ها میسر نیست، قدردانی نموده و مسأله این کتاب خالی از اشکال نبوده، بنابراین صمیمانه تقاضا می‌کنیم نظرات ارزشمند خود را جهت بهبود کتاب در سایت گروه مشاوران تصمیم‌گیری هوشمندانه www.decisionclub.org مطرح فرمایید.

قوچانی - تاجی

۱۳۹۸